

ЗВІТ З ТАЙНОГО ЗАСІДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ У ВІДНІ

З ДНЯ 14 ЦВІТНЯ 1923.

(Продовження.)

Присутні: Лев Левицький, Крушельницький, д-р М. Лозинський, д-р Колесса, д-р Перфецький, С. Вітик, В. Панейко, Лев Петрушевич, д-р О. Марітчек, д-р К. Трильовський, Писецький, д-р К. Левіцький, Сінгалевич, Витвицький.

Нарадами проводить Лев Левицький, опісля Крушельницький і Трильовський.

А. Крушельницький: запитує чи на підставі вчорашньої ухвали повідомлено д-ра Е. Петрушевича про нинішні засідання, бо його не видно на нарадах.

Л. Левицький: пояснив, що запрошення до д-ра Е. Петрушевича взяв Лев Петрушевич і він не знає, чи п. Л. Петрушевич влучив д-рові Е. Петрушевичові.

Лев Петрушевич: заявляє, що запрошення на сьогоднішнє засідання вручив д-рові Е. Петрушевичові особисто.

С. Вітик: констатує, що Петрушевич видно й далі живе в диктаторській німбі, бо вже минулого року прислав на засідання Національної Ради дуже обидливе письмо, а тепер ігнорує її мовчанкою. Обидити він нікого з нас не може, каже Вітик, бо ми знаємо його "високу" інтелігентність. Я думаю, що Петрушевич хотівся як дошки ратунку засіданню Національної Ради по страшній компромітації, яку пережив, кажучи всім мовчати і ждати терпеливо на вирішення антанті в своїм найвищій і злочинній оптимізі, мігби фактично с'як ратувати себе прибавлюючи на засідання Національної Ради, але я бачу, що для нього нема ратунку, тому перейдім над цією справою до дневного порядку.

Лев Левицький: запитує д-ра Костя Левицького, як уповноваженого по закордонним справам про дальші події і про дальші наради в Берліні.

Д-р К. Левицький: запитує який є порядок дня, бо він являється тільки як член Національної Ради, а не як офіційна особа і прийшов брати участь в засіданнях Національної Ради в характері звичайного члена.

Лев Левицький: пригадує, що засідання Національної Ради перервано перед двома тижнями тільки на жадання д-ра К. Левицького, який заявив, що мусить вихити на наради, а по пороті здать звіт з діяльності уряду і приїде іменем уряду з різними вшесками — отже Національна Рада жде на дальший звіт д-ра К. Левицького і на ті пропозиції уряду.

Далі відчитує Лев Петрушевич письмо емігрантів на Чехословацькій, які опісують свою незавидну долю і жадають поради куди їм тепер звернутись і що мають робити.

Д-р К. Левицький: заявляє, що він вже 14 марта сейчас по вирішенню східних кордонів Польщі вніс свою димсію з уповноваженого по закордонним справам на руки президента Петрушевича, отже не має ніякого уповноваження говорити в імені уряду.

С. Вітик: вказує, що д-р Костя Левицький, тепер доперва приходити із своєю димсією з дня 14 марта, а на останнім засіданню Національної Ради про ніяку димсію й не згадував, тільки противно, що мусить вихити на наради. Наколи д-р К. Левицький й на далі не хотів здати звіту з останніх нарад, які відбулися поза Віднем, то ми попросимо п. Панейку, який — як звісно — також був запрошений на ті наради, щоб він подав нам перебіг тих нарад.

Д-р К. Левицький: заявляє, що він скаже про перебіг нарад, але застерігається, що говорить тільки як член Національної Ради, а не іменем уряду.

Розказує, що д-р Е. Петрушевич запросив його, Панейку і делегатів з краю на конференцію до Берліна, а що делегати Галичини з різних причин не могли дістатися віза до Берліна, проте наради відбулися в другім місці. Члени делегації з краю заявили, що вони перли також на що нараду, бо читали в польській пресі, що Петрушевич і його уряд вибираються до Харкова, а також думають забрати з собою військової частини, які знаходяться на Чехословацькій. Д-р Е. Петрушевич і К. Левицький впевнили делегатів, що вони таких намірів не мали і не мають. Делегати з краю заявили, що з початку рішення антанті поразило їх якби громом, бо від Петрушевича мали інші заяви, але опісля наступило успокоєння. Докордали тільки чому Петрушевич так врів антанті... Д-р Петрушевич відповів, що вина такого вирішення лежить по стороні краю, бо край усі його кроки і вчинки одобрював. Далі подає д-р К. Левицький, що делегати казали, що тепер головна акція мусить вестися в краї і тому до краю повинно вернутися як найбільше емігрантів, бо нема нікого до роботи. Годились, щоби Петрушевич лишився з урядом закордонном, десть можев Швайцарії, але ніяк щоби не переїздив до Харкова або щоби він політику з орієнтацією на Радянські республіки. В виду того Петрушевич рішився осісти в Швайцарії і дібрати собі кілька людей до ведення діл уряду. Обстоювати далі лінію незалежної Галичини, а всі партії в краї визвати до видержання одностайного фронту. Що до Національної Ради в краї, то вона тепер не може східитися, треба одначе, щоби вона залишилася, але Петрушевич жадав, щоби доповнилася з молодших людей і пошлярилася на делегатів Волині, Холмщини, Полісся і Підляшя.

С. Вітик: констатує, що Петрушевич і Костя Левицький вихади і відбували наради з промишенням Національної Ради, яка радима закордонном. Натомість покидали собі людей, які не мають ніякого права промовляти іменем членів Національної Ради, що є в краї. Так то поступав Петрушевич і К. Левицький цілий час свого т. зв. урядованія не маючи дійсних уповноважень від Національної Ради з краю, яка не могла зійтись. Писав служальчі ноти до антанті такі в імені той Нац. Ради аж доки не провалився. І тепер Петрушевич арбіге собі якісь повноважстві від Нац. Ради з краю хоча ті члени, які були, ось як п. Коновалець, ніколи не засідали в Нац. Раді, отже уряд його буде й далі самозванчим і фіктивним, без ніяких повноважств Національної Ради. Вкінці звертається до Панейки з просьбою, щоби він від себе подав звіт з цілого ходу нарад.

В. Панейко: заявляє готовість подати звіт з нарад, звіт, який буде доповненням звіту д-ра Костя Левицького. Він каже, що в промові Петрушевича й даліше пробивався оптимізм та що Петрушевич уважав вирішення держав антанті лиш як дрібний епізод, про який шкода навіть говорити. Д-р Петрушевич буде на тім, що може вже цього року, а найдалі на другий рік підуть походом на Галичину більшовики і він тоді здобуде незалежність Східної Галичини. Він покликався на те, що заключив тайний договір з більшовиками в Генуї, а й тепер в Берліні позискав від більшовиків обійняти підмоги проти Польщі. Д-р Петрушевич тішився також, дуже тим, що його охрестія іменем де Валери. Що до мене, каже Панейко, то я через цілий час нарад не забирив ніякого голосу, бо не хотів мішати забави. Усі ті наради уважав як діточу забаву, де одні другим кадали. Я уважав одних вартих других. Доперва післяднього дня нарад на виразне жадання і кількарзозний зазна, щоби я сказав свою думку, дав я відповідь на спречизовані мені питання.

Заяти були: Як я діялюся на дальший розвій справи Сх. Галичини? Як поводитися в краю? Як дивлюсь на дальше іstownання уряду Петрушевича закордонном?

Що робити з армією? Як відвестися до більшовиків? На перше питання і друге відповів я, що по вирішенню антанті годі віддаватися якимнебудь ілюзіям. Треба погодитися з тим, як погодилися Німці в Чехах, або як погодилися Альзаці. Треба закинути всяку думку збройних повстань, бо ми до того не досорали і они при теперішнім стані річи в Польщі, її збройній організації бодай довгий час не можуть адаптисся, в краю треба забратися до звичайної організації праці.

На третє питання відповів я, що тепер нема ніякого змислу творити якийсь уряд Петрушевича закордонном, бо передовсім держава антанті, які є зв'язані вирішенням східних границь Польщі, не будуть толерувати ніякого уряду Петрушевича, бо тим самим нарушувалиб суверенність Польщі і свої власні рішення. З Петрушевичом, як з приватною людиною говорив би може неонін політик, як дипломат, який цікавивбисся справою Східної Галичини. Так як в часі світової війни говорили з Масариком. Але коли ми уявимо собі роллю Масарика, який в часі війни не виступав закордонном ніколи як якийсь президент, а противаго його з Петрушевичом, то очевидно я є цілою душою против того, щоби д-ра Петрушевича вислати за кордон. Бо коли Масарик людина інтереса, філософ, з широким поглядом на справу світа, муж глубокої науки, то Петрушевич крім надзвичайної амбіції не уявляє собою нічого хочби трошки інтересного для чужинця. Він вихований в Сколім надається хіба, може й не дуже, до ведення адвокатської канцелярії, а затікавати чужинців він нічим не може. Своєю наївністю він тільки може ошукати нас, як це досі бувало. Тому заявляю, що лишю шуткарам рівняти його з Масариком або де Валерою. Мене питали про мій осуд і я отверто кажу йому, додаючи до того мотиви, які дозволю собі на найближньому засіданню Національної Ради повторити. Сам Петрушевич коли створить уряд, викличе в Галичині тільки неперітні репресії серед населення.

Що до армії то її повинно розв'язати, а козаки і старшини повинні вернути до краю.

До більшовиків відношуся негативно. Я є прихильником політики Сходу, і звороту цілої нашої політики на Схід, але Схід не більшовицький, бо ми бачимо, що більшовики у себе тепер виробляють.

По короткій формальній дискусії відложено засідання до понеділка.

(Дальше буде.)

З ПІДКАРПАТТЯ.

(Від нашого кореспондента з Галичини.)

Заворушилось робітництво Підкарпаття. Голос пролетарської партії, пізнання свогою класового становища, зрозуміння, що тільки рішуча боротьба робітничої класи, певний виступ класово організованих робітників може помочи в тому тяжкому положенню, в якому опинилася робітничка класа Східної Галичини.

Невідомо до недавня було становище тих тисяч робітників, що продавали свою роботу силу в тих тартахках, які десятками розсіяні по цілому Підкарпатті. Почавши від того місця де сходяться кордони Радянської України, Румунії і сьогоднішньої Польщі аж до глибокої Лемківщини поворостали більш і менші тартаки, які оперли ся на західно-європейському капіталі і користуючись темнотою у класово неосвідомленню населення галицьких гір, немилосердно грабили і виснажували працюючих по тартахках робітників.

Населення гірське, яке до війни займалося випасанням худоби, знищене війською, пограбоване кождим військом, що воювало на цих теренах, немало змоги вижити ти себе ні своєї родини, не маючи поняття про робітничу факхову організацію, давало знаменитий матеріал колоніального визиску міжнародному капіталові. Вандрувало вель частю в румунські або чеські лісові терени за роботою, частина йшла в службу французько-чеському капіталові до виробки галицьких лісів а в найтяжшому положенню знайшлися ті, що мали пів або цілий морг поля доробляли решту конечних до життя засобів в поближих тартахках.

Тому не дивлячись на тяжку кризу, яку проходить капітал по цілому світі, до війни скверенько відбудувалися майже всі тартаки а крім того, повстало багато нових. Міжнародний капітал позичаючи польській державі гроші на зброєння і війни, майже за безцін винаймав карпатські ліси, і не дивлячись на ніщо, немилосердно їх винищує. Цілі збоца високих карпатських смєрєк, буквої ліси а навіть ті нечисленні кедрі карпатських лісів падають під сокирою міжнародного капіталу. Безпереривно йдуть маси позіздів з дерев'яним сирієм Карпат у всі докові приєтани Європи. Шнурком тягнуться

ДО ІНФОРМАЦІЙ НАЗАРУКА "ПРО КАНАДУ Й НАШ НАРІД У НІЙ".

(Увага, які п. Назарук повинен би використати при писанню своєї обійняної книжки.)

II.

Що Назарук "чув" про "наш нарід в Канаді".

"Україні живуть скрізь"
"Кілько їх — ніхто не знає. Ні канадійський уряд, ні наші церковні ні світські організації".
(Назарук в "Українським Пропорі").

Кілько є Українців в Канаді — ніхто не знає, — каже Назарук. Само собою розуміється, що й він про це не знає. А все-ж такі ті церковні і світські організації, в яких Назарук колектує долари, а згідно "віродостойні" провідники тих організацій, що допомагають Назарукові в його невтопній, колекторській праці, частенько, при всякій нагоді означували число Українців в Канаді на 250 а то й 300 і більше тисяч. А тепер — опаміти вони, чи що? Все ніхто не знає, кільки Українців в Канаді? Адже-ж і представники Канади на засіданнях Ліги Націй раз чи два згадували також, кільки то Українців є в їхній домінії, а тепер... "ніхто не знає".

А чому "ніхто не знає"? Бо годі їх поррахувати. Бо

"Статистику перевести не легко".
"Певодить на тих просторак статистику! Заки її скінчите, вона вже буде фальшива, хочби ізза величезної відлності нашого народу в Новім Світі".

Як тут їх бдеш рахувати, — думає Назарук, — коли вони порозкидані тут скрізь по тих великанських просторах, а до того плодяться скорше чим криліки, прямо як комашня. Зачнеш рахувати з Сиді, Н. С., то заки дорахуєш до славного "Форту Вільям", їх вже на сході наплодилося стільки нових, що геть тобі всю твою статистику зіпсуєть.

"Правда булаб та статистика, якби її можна було перевести вгоди назар. А про се і мріти годі!"

Ну, й вимагати від них, щоби протягом сусування перестали плодитися також неможливо, бо це дуже довго завлоб, не видержити наш плодотворний нарід та й вишляб з цього національна втрата, виходить, що справа безнадійна. Але як же такі тутешні українські "патріоти" рахували Українців в Канаді? Чи може вони й не рахували, а так собі, "на вгяд", подавали свої числа? А може вони мають якийсь свій хитрий спосіб обчислювання, якого не хотіли виявити Назарукові і через те й не признавалися, що вони знають число Українців в Канаді? Хто їх там знає.

"Старий Край зробив ту сграшу по помилку, що не вилас тоді соди більшої кількості духовної і світської інтелігенції".

Назарук говорить тут про той час, коли галицькі Українці "в головий масі" емігрували до Канади. Колиб не ця "страшна помилка", колиб тут було більше понів, то й статистику можна б було перевести. Тимчасом це ні "страшна помилка", ні помочи тій "проклятій статистиці", яка сиділа в печінках писареві в штучі "Бурлаки" а тепер моруєть голову Назарукові, від понів і від світської інтелігенції не було б. "Старий Край" з його попами і панамі-інтелігентами ні про чорта лисого в Канаді не дбав в тих часах, як наші галицькі нуждарі емігрували сюди і тут своїми кістками будували залізничні шляхи і переїзді дороги крізь непроходимі канадійські ліси і багна, корчували ліси, та зрошували кожну пядь оцищеної землі своїм потом і кровю. Доперва тільки почали заїздити сюди попи і пани-інтелігенти, коли вже у тутешньому українському фермера і робітника підлягнути гірко запрацьований долар. І не дая того поприлядали ці птисці до Канади, щоби мочити собі голову якоюсь корисною для тутешніх українських трудящих мас роботою, а за доларами, які вони чукто в нахально-злудійський спосіб у них з рук виривають. Про це Назарук може переконатися з поліційних рекоідів, в яких він може знайти мнотіх своїх "поважних працівників", "віродостойних", "інтелігентних" і т. д., котрі пераз колядували за кримінальними гратами. Та й сам же Назарук приїхав до Канади не за чим іншим, лише за — доларами.

І спис Українців в Канаді зовсім можливо перевести, і то "нараз", бо тільки так і переведуть спис населення розумні люди, а не так, як Назарук думає, що треба б було рахувати, але коліб той, що за що справу ніхто не брався, бо хіба за це хто-небудь щось заплатить? А в наших "патріотів" всяка справа, на якій не можна заробити, чорта вартя. Сам Назарук теж за що справу не візьметься, бо в цім і для нього нема "бізнесу".

Тому він збуває її заявою, що

"Тут навіть найбистріша голова нічого не вирахує."

Коли вже його "геніяльна голова" (такою бодай уважає її не менший український "геній" в Канаді, "шановний учений" Сушко), що й на гріхах проти святого Духа розуміється (про це навчав Назарук католиків на їхньому з'їзді) нічого тут порадити не може, то значить — справа пропаша. Бо тут як він каже,

"...інтелігенції дуже мало... кождий священник перетрешений, бо є між ними й такі, що мають і по 15 переків у різних місцевостях! — як можна вимагати від них же й такого рода Сизифової праці!"

Нема отже кому зайнятися цією справою, бо попи (яких радикал Назарук дуже полюбив і шанує в Канаді) перетяжені далеко важнішою роботою (сповіданням молодичі і дівчат та догляданням у них святого духа), і інтелігенції дуже мало, організації теж не можуть перевести цієї спис, бо вони доперва "на дорібку". Отже

не буде світ знати, кільки є Українців в Канаді і вони так і засмілюються не пороховані і пропадуть "ні за ципову душу".

Маса наших людей "темна", пияцька", "паскудна" — пише Назарук.

Гарне вражіння на Назарука зробили лише "перетяжені працею" попи і всі ті "поважні", "достойні", "меченаси", що допомагають йому збирати долари. Але "маса наших людей", іменно та маса, що складає йому свій тяжко запрацьований гріш, це в Назарука темні мужики, пияки, паскудні люди. Що любить він попи і панів-інтелігентів, нікого це не здивує, бо в них він ість і пе, з ними гуляє, — вони з ним носяться, мов з писаною торбою. Але його падложення тих людей, де яких він лізе за доларами, безлічне глузування з них — річ негідна і навіть від Назарука таки трохи несподівана.

"...при конкретній нашій люде подавали 9 (дев'ять) назв або й більше. І так назвали себе: 1. Русинами, 2. Українцями, 3. Галицїянами, 4. Буковинцями, 5. Австрїяками, 6. Венграми, 7. Росїянами, 8. Греко-католиками і навіть 9. Полькаками".
"Причина сьому не тільки темнота в масі наших людей, але й неосвідомленія конкретних урядовців".

Отже Назарук бачить тут причину лише в "темноті маси наших людей" і трохі в "неосвідомленню конкретних урядовців". А всі його попи і інтелігенти — то патріотичні ангели. Але ми скажемо Назарукові отверто, що він знає але скриває, що самі такі його попи і інтелігенти тут в Канаді навчили "наших людей" називатися всіми тими назвами. Русинами хрестили і звали їх до недавня сам Будка і його попи, царсько-королівський професор Сушко, у котрого мешкає міністер Назарук, і українські патріотичні часопис (радімо Назарукові заглянути до "Канадійського Русина", "Канадійського Фермера" "Ранка" з недавніх минулих літ). Бувший "український адерман" в Вінніпегу, великий патріот Стефанік завсиди гордиться тим, що він заступав "Галицїянів" і по нинішній день він на публичних зборах промовляє до "чесних Галицїянів". А пресвітеріанський піп Бичинський, з котрого Назарук зробив навіть основателя якогось укр. письменницького клубу, ось така недавно заявив в "Фрі Прес", що Галицїяні надіялися одержати справедливість при допомозі Британії", "Буковинцями" проводить і закликає їх держатися раз як "Буковинці", а другий як "русські люди" теж великий патріот — піп Божик в Вінніпегу. А хто ввпечатив в пам'ять "наших людей", що вони перше всего "греко-католики" а потім Українці і що самі хотять? Ну а хтож, як не дім Назарукові попи з Будкою і Сушкою на чолі. А "австрїякого" патріотизму хто тут навчав Українців? Та таж сама братія, що крутиться нині коло Назарука. Нехай Назарук попросить понів, щоби дали йому "патріотський лист" Будки, виданий в початках війни, яким він закликав вірних синів Австрії і австрїйського цесарика поїснати до оборони своєї "вітчини". Тоді то й "шановний учений" Сушко з гордістю друкував навіть на маленьким статуті "Просвіти" свое... "царсько-королівський професор Др. Олександр Сушко". Але за це все винен... "наш темний нарід".

Ех, винен він. Винен за те, що всю ту інтелігентську дрянь годує своєю кравчицею а вона сама туманить і баламутить його та ще й гуляє з нього

"Жаде нарід не такий паскудний, як наші і російський".

Так сказав хтось Назарукові і він рунить за правдичість цього, як і всіх інших писаних ним тверджень. Про "нашого чоловіка" говорив йому о. Ірха, що він

"...нічого не знаєть, тільки все пропаша".
"Холить обдертий, цювоками шпани сніпає до ку... пи".

Хтось то оповідав йому "в присутності ВП. о. Крижановського ЧСВВ в Мондер, Алта, про пнянство українських фермерів осьцо:

"Тепер майже й кожній хаті поць і то так, що се може знищити наш нарід. Перше, коли не було страху перед судом, или менше. А тепер оден другий боється в тому нпр. на забавх оден по другим потайки виходить на двір. І в корях виудудить нараз цілу фляшку тай вертає на забаву: всі молоді пня. Перше мали стрим бодай у тим, що алько-голь досить коштував. А тепер роблять його з свого збілка. Деякі так виспеціалїзувалися, що й з сирватки вміють робити! А які зарпави дають! Карі платять витрвало й далі вють! Коли поліція прийде, то скажуть у бочківку з горнікою і вкажуть, що "купаються"! Жинки на вид поліція виднають горівку в постіль і лягають на постіль. Борються тої горівки як льви, — й мужичини й жинки: одна йша баба вибила по лицю поліціанта, котрий хотів їй відібрати горівку — й запалала за се 1100 (тисячу сто) доларів кари."

"Багато — багато таких і подібних оповідань довелось мені чути від наших поважних, віродостойних людей — робітників і інтелігентів".

Невже такі ці Назарукові "поважні" і віродостойні люди! справді бачили коли-небудь у наших фермерів аж такі божівки горівки, що в них можна "скакати і купатися"? Невже бачили вони таке, щоби жинки "вилували горівку в постіль, лягали на постіль і боронили тої горівки як льви"? Це прото "панські жарти", нересадний наклеп і глузування з фермерів, бо про таке ніхто, крім Назарука, не чув і таких неімовірних випадків не бачив.
(Дальше буде.)

Товаришу Робітнику! Пам'ятай, що твоя газета "Укр. Роб. Вісті" від ніякого не надіється помочі, лише від тебе. Тому прислав передплату і скільки зможеш на пресовий фонд, а цим сповниш свій найголовніший обов'язок!